

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 378.137+611.2535

DOI <https://doi.org/10.32782/health-2023.1.1>

ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОКРАЩЕННЯ ЗАСВОЄННЯ СТУДЕНТАМИ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК АКУШЕРСЬКО-ПЕДІАТРИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Гвоздецька Галина Сергіївна,
завідувачка сестринського відділення,
викладач-методист кафедри акушерства та гінекології ім. І.Д. Ланового
Івано-Франківського національного медичного університету
ORCID: 0000-0003-3282-4656

Дуб Наталія Євстахіївна,
кандидат державного управління,
декан факультету № 2
КЗВО ЛОР «Львівська медична академія імені Андрея Крупинського»
ORCID: 0000-0001-6193-9407

Глов'як Віталій Григорович,
завідувач навчально-виробничої практики фахового медичного коледжу,
асистент кафедри педіатрії
Івано-Франківського національного медичного університету
ORCID: 0000-0002-6599-0127

Жукуляк Оксана Миколаївна,
асистент кафедри акушерства та гінекології ім. І.Д. Ланового
Івано-Франківського національного медичного університету
ORCID: 0000-0002-8060-006X

У статті проаналізовано особливості засвоєння практичних навичок при вивченні акушерсько-педіатричного профілю. Велика увага приділяється індивідуалізації практичного навчання. Згідно з вимогами сучасності кількість практичних навичок і вмінь, якими повинна володіти медичні працівники, стрімко зростає, а при здійсненні освітнього процесу для відпрацювання практичних навичок не завжди є можливим забезпечити студентів тематичними пацієнтками. Звертається увага на специфіку самого об'єкта пізнання – вагітну жінку у різні терміни вагітності. Пошук нових підходів в оптимізації засвоєння практичних навичок та вмінь студентом є особливо актуальним у період реформування медичної галузі. Запропонований алгоритм пізнання: «Знаю – розумію – бачив – робив – вмію». Оптимальним варіантом засвоєння практичної навички є робота в центрі симуляційного навчання, відпрацювання навичок на фантомах. Використання симуляційних фантомів та манекенів дозволяє студентам відпрацювати окремі практичні навички або комплексне надання медичної допомоги при відповідних клінічних ситуаціях. Центри оснащені стендами, сучасними алгоритмами виконання навичок відповідно до міжнародних стандартів та вимог, інструкціями виконання навичок. У світовій медичній практиці оптимальним варіантом для засвоєння студентами практичних навичок на перших етапах вивчення дисципліни є робота з фантомами та муляжами. Студенти мають можливість допрацювати алгоритм «Знаю – бачив – робив – вмію» у симуляційному центрі. Тут активна позиція студента в навчанні відіграє вирішальну роль, адже якщо хтось не зрозумів зразу, як виконати практичну навичку, то викладач на фантомі має можливість показати і перевірити її виконання в кожного студента. Підкреслена роль активної позиції студента в освітньому процесі. Глибокий аналіз якості здачі студентами ОСКІ та комплексного кваліфікаційного іспиту дозволить удосконалити методик у оволодіння практичними навичками.

Ключові слова: практичні навички і вміня, симуляційний центр, фантом, ділова гра, кейс-метод.

Halyna Hvozdetzka, Nataliya Dub, Vitaly Hlovyak, Oksana Zhukulyak. Pedagogical approaches to improving students' acquisition of practical skills of the obstetrical and pediatric profile

The article analyzes the peculiarities of learning practical skills in the study of obstetric and pediatric profile. Special attention is paid to the individualization of practical training. According to the requirements of modernity, the number of

practical skills and abilities that health care professionals should have is growing rapidly, and in the educational process for practicing practical skills it is not always possible to provide students with thematic patients. Attention is drawn to the specifics of the object of knowledge itself – a pregnant woman at different stages of pregnancy. The search for new approaches to optimize the acquisition of practical skills by students is especially relevant in the period of medical reform. The algorithm of cognition is proposed: “I know – I understand – I saw – I did – I can”. The best way to assimilate practical skills is to work in a simulation training center, practicing skills on phantoms. The use of simulation phantoms and mannequins allows students to train specific practical skills or comprehensive medical care in relevant clinical situations. The centers are equipped with stands, modern algorithms for practicing skills in accordance with international standards and requirements, and instructions for performing skills. In the world medical practice, the best method for students to mastering practical skills at the first stages of studying the subject is to work with phantoms and dummies. Students have the opportunity to finalize the algorithm “I know – I saw – I did – I can” in the simulation center. Here, the student’s active position in learning plays a crucial role, because if someone does not immediately understand how to perform a practical skill, the teacher has the opportunity to show and check each student’s performance on a phantom. The role of the student’s active position in the educational process is emphasized. An in-depth analysis of the quality of students’ passing the OSCE and the comprehensive qualification exam will allow to improve the methodology of acquiring practical skills.

Key words: *practical skills and abilities, simulation center; phantom, business game, case method.*

Вступ. Сучасна реформа системи охорони здоров’я, виклики сьогодення, умови воєнного часу вимагають від медичної освіти спеціаліста, який за рівнем теоретичних знань і практичних умінь відповідає міжнародним стандартам. Підготовка конкурентоспроможного випускника можлива лише при впровадженні нових форм і методів навчання та реалізації стратегії проблемно-орієнтованого навчання, створенні умов для активної позиції студента в освітньому процесі [3]. Велика увага приділяється індивідуалізації практичного навчання. Згідно з вимогами сучасності кількість практичних навичок і вмінь, якими повинна володіти медичні працівники, стрімко зростає, а при здійсненні освітнього процесу для відпрацювання практичних навичок не завжди є можливим забезпечити студентів тематичними пацієнтками. Окрім цього, у зв’язку з наближенням до запровадження страхової медицини права пацієнта вимагають їхньої згоди на виконання тих чи інших дій, з точки зору освітнього процесу, з кожним роком все більш актуальними стають правові аспекти навчання студентів біля ліжка хворого тактичних навичок. Рівень оволодіння практичними навичками та вміннями є своєрідним індикатором професійної компетентності майбутніх медиків, конкурентоздатність яких залежить не тільки від якості оволодіння сучасними медичними знаннями, але й від мотивації та рівня сформованості їх самооцінки. Тому пошук нових підходів в оптимізації засвоєння практичних навичок та вмінь студентом є особливо актуальним у період реформування медичної галузі [2]. Допомагає оволодіти практичними навичками схема «Знаю – бачив – робив – вмію» [1]. Етап «Знаю» – це теоретична підготовка до практичного заняття студента, він використовує підручники, матеріали до практичних занять, презентації лекцій, які розміщені на веб-сторінці кафедри [5].

Етап «Бачив» – це сумісна робота викладача та студента на практичному занятті, причому активна позиція студента в цьому моменті освітнього процесу має вирішальне значення. Оптимальним варіантом засвоєння практичної навички є робота в центрі симуляційного навчання, відпрацювання навичок на фантомах .

Матеріали і методи. Використання симуляційних фантомів та манекенів дозволяє студентам відпрацювати окремі практичні навички або комплексне надання медичної допомоги при відповідних клінічних ситуаціях. Такі симуляційні центри створені на базі кафедри акушерства та гінекології ім. І.Д. Ланового і пропедевтики педіатрії, де заняття проходять студенти фахового медичного коледжу, медичного та стоматологічного факультетів. У перелік навиків включені акушерські та гінекологічні маніпуляції, методика огляду дітей різного віку, процедури проведення реанімаційних заходів та надання невідкладної допомоги при критичних станах. У даних центрах наявні сучасні манекени, інструментарій. Одночасно у них можуть відпрацьовувати свої навички і вміння по 10 студентів. Крім того, центри оснащені стендами, сучасними алгоритмами виконання навиків відповідно до міжнародних стандартів та вимог, інструкціями виконання навиків. У світовій медичній практиці оптимальним варіантом для засвоєння студентами практичних навичок на перших етапах вивчення дисципліни є робота з фантомами та муляжами [4; 6; 7]. Студенти мають можливість допрацювати алгоритм «Знаю – бачив – робив – вмію» у симуляційному центрі. Тут активна позиція студента в навчанні відіграє вирішальну роль, адже якщо хтось не зрозумів зразу, як виконати практичну навичку, то викладач на фантомі має можливість показати і перевірити її виконання в кожного студента. Студент, спостерігаючи за роботою викладача під час

навчально-лікувального процесу, вчиться мистецтву спілкування з вагітними жінками, дітьми та їхніми батьками і налагоджуванню контакту між лікарем та пацієнтами. Така практика дає можливість студенту втілювати складову алгоритму «бачив». У навчальних програмах багато уваги приділяється самостійній роботі студента. Але ця частина освітнього процесу буде ефективною для студента лише за умови достатнього багажу знань. Для цього доцільно проводити практичні заняття в клініці методами рольової гри чи дискусії малими групами.

Під час викладання дисциплін акушерсько-педіатричного профілю працівниками наших кафедр широко використовуються такі методи сучасного інноваційного навчання, які застосовуються під час практичного заняття як в оф-лайн форматі так і під час дистанційного навчання, враховуючи карантинні умови:

1. Вирішення творчого завдання шляхом створення студентами мультимедійних презентацій, альбомів або стендів із заданої навчальної теми.

2. Інтерактивні виступи під час практичного заняття. Студент представляє свою доповідь на задану тему з мультимедійним супроводом, використовує інші наочні посібники, веде активний діалог з одногрупниками, ставлячи їм питання та отримуючи на них відповіді. Даний вид роботи набув актуальності під час дистанційного навчання.

3. Робота в малих групах. Студенти розділяються на групи по 4-5 чоловік та отримують певне практичне завдання. Це дає можливість усім студентам брати активну участь у теоретичному вирішенні поставленого завдання, визначенні об'єму надання медичної допомоги та відпрацюванні конкретних практичних навичок, із формуванням комунікативних навичок та покращенням міжособистісного спілкування при командній роботі.

4. Ділові ігри, які дозволяють змодельувати конкретні клінічні ситуації. Це дає змогу студентам розвивати своє критичне мислення, комунікативні навички, відпрацьовувати різні варіанти вирішення проблемних ситуацій. У ході ділової гри студенти відпрацьовують окрему навичку або комплекс навичок. Обов'язковою умовою є підсумування результатів гри з аналізом допущених помилок.

5. Методика «Займи позицію». Вона дозволяє по відповіді студентів на поставлене питання швидко встановити в групі прихильників та противників тієї чи іншої позиції та розпочати аргументоване обговорення дискусійного питання з точки зору обраної позиції.

6. Методика «ПОПН-формула». Дозволяє студенту аргументувати свою позицію з вирішення дискусійного питання шляхом використання таких чотирьох елементів, як: П – позиція, О – обґрунтування, П – приклад, Н – наслідок.

7. Методика «Дерево рішень». Побудова такого дерева дозволяє опанувати навички вибору оптимального варіанта вирішення поставленого питання шляхом оцінки переваг та недоліків можливих варіантів.

8. Методика «мозкового штурму». Дозволяє згенерувати велику кількість варіантів відповідей на поставлене питання та вибрати найбільш оптимальний хід вирішення проблемної ситуації.

9. Кейс-метод. Цей метод полягає в навчанні студентів на основі розбору та аналізу реальних клінічних ситуацій або вирішення ситуаційних задач: стандартних, критичних, екстремальних.

10. Групове обговорення. На першому етапі перед студентами ставиться певна проблема та виділяється певний час для пошуку аргументованих шляхів її вирішення. На другому етапі група студентів разом із викладачем проводить пошук оптимального методу вирішення проблеми. Це дозволяє досягнути кращої колективної комунікації студентів, навчає їх працювати в групі та покращує засвоєння навчального матеріалу.

11. Методика «Стандартизований пацієнт». Варіант активного навчання з моделюванням конкретної клінічної ситуації з використанням спеціально підготованого «стандартизованого пацієнта» з числа студентів, які грають роль вагітної жінки з певною патологією за суворо визначеними сценаріями. Це виключає будь-яку імпровізацію та моделює захворювання чи стан відповідно до його типової клінічної картини (еклампсія, нормальні пологи, дистонія плечиків, гіпоглікемічна кома та ін.). Завдання студента/ів полягає в проведенні обстеження, постановці діагнозу та визначенні тактики ведення пологів чи надання невідкладної допомоги з відпрацюванням конкретних практичних навичок.

12. Ділова гра. Вона занурює студентів в атмосферу інтелектуальної діяльності, яка дуже близька до професійної діяльності лікаря в діагностиці захворювання чи стану вагітної або породіллі, лікуванні, змушує думати в режимі «тут і зараз», залежно від подій у грі. Крім того, студент залишається один на один зі своєю «пацієнткою»/пацієнтом чи його батьками, несучи за них всю відповідальність, що вигідно відрізняє цю гру стикатися від звичайної курації.

Результати навчання. Дане навчання розвиває індивідуальні творчі здібності студента,

вчить його правильно реагувати, самостійно оцінювати і вирішувати критичні ситуаційні задачі, з якими він буде у своїй професійній діяльності, розвиває комунікативні та професійні навички. Удосконалення засвоєння практичних навичок – це складний і тривалий процес. Схема «Знаю – бачив – робив – вмію» повинна допомогти студенту в роботі як біля ліжка хворого, так і в симуляційному центрі. Глибокий аналіз якості здачі студентами ОСКІ та комплексного кваліфі-

каційного іспиту дозволить удосконалити методику оволодіння практичними навичками.

Вивновки. Використання симуляційного навчання та інших методик інноваційного навчання при вивченні дисциплін акушерсько-педіатричного профілю дає можливість підготувати висококваліфікованого, конкурентноспроможного сучасного фахівця.

Рекомендувати впровадження запропонованих підходів в освітній процес при викладанні усіх фахових дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сміянов Ю.М., Боярська Л.М. Деякі аспекти підвищення якості викладання в акушерстві. *Медицина освіти*. 2019. № 4. С. 22–26.
2. Івченко В.К., Меженський П.С., Швець О.І. Про деякі проблеми практичної підготовки фахівців. *Проблеми медичної науки та освіти*. 2017. № 3. С. 32–33.
3. Ковальчук Л.Я. Самостійна робота – невід’ємний елемент навчання студентів. Сучасні аспекти організації самостійної позааудиторної роботи студентів, лікарів-інтернів, курсантів: матеріали навч.-метод. конф. Тернопіль : Укрмедкнига, 2016. С. 35.
4. Сікорський П.І. Кредитно-модульна технологія навчання. Навчальний посібник. Київ : Видавництво Європейського університету, 2014. С. 127.
5. Федорців О.Є., Кінаш М.І. Об’єктивний структурований клінічний іспит з пропедевтики педіатрії. 2-ге вид., без змін. Тернопіль : Укрмедкнига, 2016. С. 120.
6. Ann K. Allen. *Research skills for Medical Students*. SAGE Publication Inc., 2018. P. 264.
7. Dr. John Willison. *A Handbook for research skills development and assessment in the curriculum*. Centre for Learning and Professional Development University of Adelaide, 2019. P. 85.

REFERENCES

1. Smiiianov, Yu. M., Boiarska, L. M. Deiaki aspekty pidvyshchennia yakosti vykladannia v akusherstvi . *Medychna osvita*. (2019), № 4, 22–26.
2. Ivchenko, V. K., Mezhenyskyi, P. S., Shvets, O. I., Pro deiaki problemy praktychnoi pidhotovky fakhivtsiv . *Problemy medychnoi nauky ta osvity*. (2017). № 3, 32–33.
3. Kovalchuk, L. Ya. Samostiina robota – nevidiemnyi element navchannia studentiv . *Suchasni aspekty orhanizatsii samostiinoi pozaaudytornoj roboty studentiv, likariv-interniv, kursantiv : materialy navch.- metod. konf. Ternopil, Ukrmedknyha*. (2016). 35.
4. Sikorskyi, P. I. Kredytно-modulna tekhnolohiia navchannia : navch. posib. Kiyv. Vyd-vo Yevropeiskoho universytetu. (2014). 127.
5. Fedortsiv, O. Ye., Kinash, M. I. Obiektivnyi strukturovani klinichni ispyt z propedevtyky pediatrii . 2-he vyd., bez zmin. Ternopil . *Ukrmedknyha*, (2016). 120.
6. Ann, K. Allen. *Research skills for Medical Students* . SAGE Publication Inc., (2018). 264.
7. Dr. John Willison. *A Handbook for research skills development and assessment in the curriculum*. Centre for Learning and Professional Development University of Adelaide (2019). 85.